

Cech mlynářů Poběžovice

1707–1787

Inventář

EL NAD č.: 1816

AP č.: 407

Radka Kinkorová
Horšovský Týn 2014

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	3
III. Archivní charakteristika archivního fondu.....	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	4
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	4
Seznam použitých pramenů a literatury	5
Inventární seznam	6

I. Vývoj původce archivního fondu

Počátky cechovních sdružení úzce souvisejí se vznikem měst, kde se záhy začala vytvářet řemeslná bratrstva, v nichž se zpočátku řemeslníci spolčovali především z náboženských důvodů. Brzy však začali hájit především své ekonomické zájmy a usilovali zejména o odbytový monopol na městských trzích. Kromě toho však uzavřené skupiny řemeslníků projevovaly solidaritu s nemocnými nebo zchudlými spolumistry a tovaryši, s vdovami a sirotky. Podoba cechů se po staletí neměnila a měla hierarchický charakter. V čele cechu stáli cechovní starší, kteří byli voleni na cechovních shromážděních, konaných zpravidla o suchých dnech. Volbu cechovních starších schvalovala městská rada, neboť cechy sice vystupovaly samosprávně, ale podléhaly rovněž městské správě, popř. správě panství. Cechovní starší cech řídili, svolávali cechovní schůze, kontrolovali prodej a kvalitu výrobků a dbali na dodržování zásad stanovených v cechovních statutech. Statuta neboli artikule určovaly pravidla fungování cechu, obsahovaly normy pro provozování řemesla a zachování jakosti výrobků, pro přijímání členů, vzdělávání řemeslnického dorostu a rovněž zahrnovaly normativ dobrých mravů.

Mlynáři patřili k nejdůležitějším řemeslníkům potravinářského odvětví, jejich činnost spočívala v mechanickém zpracování obilí a jiných plodin tak, aby bylo možné z nich připravovat pokrmy. Obilná a jiná zrna se mlela na krupky, krupici, mouku či drtila na menší části.¹

Existence cechu, a to společného cechu mlynářů a pekařů, je doložena již k 15. 8. 1651, kdy byl cech potvrzen.² Kdy se však od mlynářů pekaři oddělili, není známo. Ke vzniku poběžovického cechu mlynářů, jeho činnosti a zániku nejsou ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně vyjma jedné úřední knihy tvořící inventarizovaný archivní fond uloženy žádné písemné prameny. Z dochované úřední knihy vyplývá, že členy poběžovického mlynářského cechu byli nejen poběžovičtí měšťané, ale i mlynáři z okolních lokalit. Většina z mlýnů byla postavena především na říčce Pivoňce.³ O velikosti cechu svědčí počet dvaceti šesti mistrů ze soupisu z roku 1707.

Všechny cechy měly ukončit svoji činnost k 1. květnu 1860, kdy vstoupil v platnost císařský patent č. 227 ř. z., živnostenský řád z 20. prosince 1859. Členové cechů se obvykle přeskupili do tzv. odborných společenstev, v případě poběžovických mlynářů to bylo po roce 1885 společenstvo I., které sdružovalo kromě mlynářů ještě řezníky, krejčí, ševce, perníkáře, kožešníky, pekaře, mydláře, kloboučníky, koželuhy a barvíře.⁴

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

O převzetí dokumentu do archivu se nedochovala žádná písemná svědectví.

O uložení dokumentu před jeho převzetím do archivu nic určitého nevíme, můžeme se domnívat, že po dobu existence cechu byl uložený v cechovní pokladnici, kterou spravovali cechovní starší, do jejichž domu se pokladna po jejich zvolení obvykle stěhovala. Po zrušení cechů přebírala jejich doklady obvykle živnostenská společenstva. Část cechovní agendy se mnohdy dostala do muzeí. Také v jediné dochované knize tvořící archivní fond Cech mlynářů Poběžovice se nacházejí otisky razítka dokazující to, že kniha se po nějakou dobu nacházela

---

¹ HRDLIČKA, Jakub – JÁSEK, Jaroslav – HRUBÝ, Vladimír. *Pět století řemeslné symboliky ve sbírce pečetidel a razítek Archivu hlavního města Prahy : komentovaný katalog*. Praha : Heraldická společnost v Praze, 1999, s. 57.

² Archiv Národního muzea, Sběrka F (A 1009)

³ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, Sběrka rukopisů, František Purghart. *Poběžovice, Pivoňské hory a podhůří*, 1965, s. 289–293.

⁴ BAUER, Franz – KIEFNER, Rudolf – ROTHMAIER, Josef. *Ronsperg : ein Buch der Erinnerung. Furth im Wald : Ortsrat der Stadr Ronsperg im „Heimatkreis Bischofteinitz e. V.“*, 1990, s. 118.

ve sbírkách Národního muzea.

Vzhledem k množství dochovaného archivního materiálu lze předpokládat, že většina z dokumentů mlynářského cechu se ztratila již před převzetím do archivu.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond Cech mlynářů Poběžovice byl v archivu zaevidován teprve v rámci generální inventury probíhající v letech 2012–2013.

Archivní fond tvoří jediná kniha, do níž cechovní písař zapisoval nově se hlásící a přijaté učně a také vyučené, obojí zároveň s poznámkou o zaplacení povinného poplatku. Kniha obsahuje rovněž soupis mistrů.

Jazykem archiválie je němčina. Kniha je v dobrém fyzickém stavu.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Možnost studia dějin poběžovického mlynářského cechu limituje malé množství pramenů, neboť v archivním fondu Cech mlynářů Poběžovice se nachází jediná dochovaná kniha evidující učedníky cechu. K získání dalších údajů o činnosti cechu lze zkoumat např. archivní fond Velkostatek Poběžovice (uložený ve Státním oblastním archivu v Plzni).

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně archivní fond Cech mlynářů Poběžovice uspořádala a archivní pomůcku zpracovala Radka Kinkorová.

V Horšovském Týně dne 16. září 2014

Radka Kinkorová

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, Sběrka rukopisů, František Purghart. Poběžovice, Pivoňské hory a podhůří, 1965, s. 289–293.

Literatura

BAUER, Franz – KIEFNER, Rudolf – ROTHMAIER, Josef. *Ronsperg : ein Buch der Erinnerung. Furth im Wald : Ortsrat der Stadr Ronsperg im „Heimatkreis Bischofteinitz e. V.“*, 1990, s. 118.

HRDLIČKA, Jakub – JÁSEK, Jaroslav – HRUBÝ, Vladimír. *Pět století řemeslné symboliky ve sbírce pečetidel a razítek Archivu hlavního města Prahy : komentovaný katalog*. Praha : Heraldická společnost v Praze, 1999.

JANÁČEK, Josef. *Přehled vývoje řemeslné výroby v českých zemích za feudalismu*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1963.

JÁSEK, Jaroslav. Oškrt versus kypřice – snad už naposledy. *Heraldická ročenka* 1983, s. 88–105.

VOLF, Miroslav – HAAS, Antonín. *Archivní příručka : Sborník přednášek o archivní praxi*. Praha : Svoboda, 1948.

WINTER, Zikmund. *Řemeslnictvo a živnosti 16. věku v Čechách*. Praha, 1909.

WINTER, Zikmund. *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a v XV. století*. Praha, 1906.

Inventární seznam

Inventární číslo	Obsah	Časový rozsah	Evidenční jednotka
---------------------	-------	------------------	-----------------------

---

I. Knihy

1	Kniha přijatých a vyučených učedníků <i>Německy, 9,5 x 33 cm, vazba z papíru a lepenky</i>	1707–1787	ukn1
---	---	-----------	------

Název archivní pomůcky (archivního fondu):	Cech mlynářů Pobežovice
Značka archivního fondu:	CM Pobežovice
Časový rozsah:	1707–1787
Počet evidenčních jednotek:	1 (1 úřední kniha)
Počet inventárních jednotek:	1
Rozsah v bm:	0,02
Stav ke dni:	16. 9. 2014
Zpracovatel archivního fondu:	Mgr. Radka Kinkorová
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Radka Kinkorová
Počet stran:	7
Počet exemplářů:	4
Pomůcku schválil:	Mgr. Radka Kinkorová dne 16. 9. 2014 čj. SOAP/010-0654/2014